

Eukleidovy Základy, jejich vydání a překlady

V. Eukleidovy Základy v České republice

In: Martina Bečvářová (author): Eukleidovy Základy, jejich vydání a překlady. (Czech). Praha: Prometheus, 2002. pp. 206–210.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401819>

Terms of use:

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

**EVCLIDIS
ELEMENTORVM
SEX
LIBRI PRIORES
DEMONSTRATI
ab
HENRICO COETSIO**

Druhý titulní list *Základů* z roku 1692 (tisk [T86])

V. EUKLEIDOVY ZÁKLADY V ČESKÉ REPUBLICE

V této kapitole jsou uvedeny seznamy rukopisů a tisků Eukleidových *Základů*, které jsou uloženy v nejvýznamnějších knihovnách a archívech v České republice. Sestaveny byly v letech 2000 až 2001 po rozsáhlém osobním pátrání v pražských i mimopražských knihovnách. Řada poznatků byla též získána studiem nejrozličnějších katalogů a databází,¹ další informace o knižním fondu zámeckých a hradních knihoven byly soustředěny rozsáhlou korespondencí. Všechny rukopisy a tisky, které jsou v seznamech, byly vypůjčeny a prohlédnuty, od většiny z nich byly pořízeny kopie titulních listů.

Je pochopitelné, že seznamy nelze považovat za kompletní; průzkum nebyl proveden ve zcela všech knihovnách klášterních, v knihovnách mimopražských archívů, gymnázií, v malých regionálních knihovnách, u soukromých sběratelů apod.² Následující seznamy však tím příliš zkrácené být nemohou, neboť šlo (z hlediska matematiky) o knihovny menšího významu, ve kterých „výskyt *Základů*“ bylo velmi nepravděpodobné předpokládat. Na základě následujících seznamů si tedy lze vytvořit poměrně dobrou představu o rozšíření Eukleidových *Základů* v České republice.

V následujících seznamech je uvedeno 10 rukopisů (8 latinských, 1 německý a 1 český) a 326 tisků, z toho 146 různých (67 latinských, 3 řecké, 14 latinskořeckých, 33 německých, 12 francouzských, 6 italských, 1 anglický, 1 španělský, 1 ruský, 1 maďarský, 1 polský, 1 srbský, 1 hebrejský, 1 arabský, 1 v sanskrtu a 2 české).³ Jednotlivé položky jsou v seznamech řazeny podle data tisku (u rukopisů podle předpokládané doby vzniku), úplný název je doplněn zkratkou instituce a signaturou, pod kterou je možno rukopis nebo tisk v příslušné knihovně vyhledat.

Eukleidovy *Základy* jsou ve fondech následujících knihoven:

NK	Národní knihovna České republiky v Praze,
TK	Technická knihovna v Praze,
ZK	Základní knihovna AV ČR v Praze,
MA	Knihovna MÚ AV ČR v Praze,
PK	Státní pedagogická knihovna Jana Ámose Komenského v Praze,
MFF	Knihovna MFF UK v Praze,
ZM	Zemská moravská knihovna v Brně,
MU	Knihovna PřF MU v Brně,
KH	Státní vědecká knihovna v Hradci Králové,
KL	Státní vědecká knihovna v Liberci,

¹ Důležité informace o katalozích a knižních fondech zámeckých a hradních knihoven poskytl Dr. Petr Mašek z oddělení *Zámecké a hradní knihovny* Národního muzea v Praze.

² Některé knihovny na dopisy se žádostí o informace neodpověděly.

³ Tisky ztracené, jejichž seznam je uveden v závěru této kapitoly, zde nejsou zahrnuty.

OK	Státní vědecká knihovna v Olomouci,
KP	Státní vědecká knihovna v Plzni,
KM	Knihovna Národního muzea v Praze,
KT	Knihovna Národního technického muzea v Praze,
ŽM	Židovské muzeum v Praze,
AP	Archív Pražského hradu,
ANM	Archív Národního muzea v Praze,
KKPa	Knihovna kláštera augustiniánů v Praze u sv. Tomáše,
KKB	Knihovna kláštera benediktinů v Praze Břevnově,
KKBPr	Knihovna kláštera benediktinů v Praze v Emauzích,
KKF	Knihovna kláštera františkánů v Praze,
KKD	Knihovna kláštera dominikánů u sv. Jiljí v Praze,
KKPr	Knihovna řádu menších bratří kapucínů v Praze Hradčanech,
KKK	Knihovna rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou v Praze,
KKS	Knihovna kláštera premonstrátů v Praze na Strahově,
KKA	Knihovna opatství Staré Brno, klášter sv. Augustina,
KKBr	Knihovna kláštera kapucínů v Brně,
KKM	Knihovna kláštera minoritů v Brně,
KKP	Knihovna kláštera piaristů v Mikulově,
KKR	Knihovna kláštera benediktinů v Rajhradě,
KKT	Knihovna kláštera premonstrátů v Teplé,
KKZ	Knihovna kláštera kapucínů ve Znojmě,
KKPH	Knihovna křižovnického proboštství na Hradišti u Znojma,
KGM	Knihovna piaristického gymnázia v Mikulově,
KKC	Knihovna cisterciáckého opatství ve Vyšším Brodě,
RL	Roudnická Lobkowiczská knihovna zámek Nelahozeves,
KB	Knihovna zámku Blatná,
KD	Knihovna zámku Dačice,
KČH	Knihovna zámku Červený Hrádek u Chomutova,
KČK	Knihovna zámku Český Krumlov,
KHT	Knihovna zámku Horšovský Týn,
KJ	Knihovna zámku Jílové,
KKI	Knihovna zámku Klášterec,
KK	Knihovna zámku Křivoklát,
KKu	Knihovna zámku Kunín,
KZK	Knihovna zámku Kynžvart,
KMV	Knihovna zámku Mladá Vožice,
KMH	Knihovna zámku Mnichovo Hradiště,
KN	Knihovna zámku Náměšť nad Oslavou,
KNH	Knihovna zámku Nové Hrady v jižních Čechách,
KO	Knihovna zámku Opočno,
KZO	Knihovna zámku Oselce,
KS	Knihovna zámku a historického muzea Slavkov u Brna.

Připojme ještě seznam knihoven, ve kterých mělo pátrání po Eukleidových *Základech* negativní výsledek.

Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích,
 Státní vědecká knihovna v Ústí nad Labem,
 Státní vědecká knihovna Ústí nad Orlicí,
 Knihovna suverénního řádu maltézských rytířů České velkopřevorství v Praze,
 Knihovna řádu minoritů u sv. Jakuba v Praze,⁴
 Knihovna salesiánské provincie v Praze,
 Knihovna české provincie rezidence Tovaryšstva Ježíšova v Praze,
 Knihovna Rezidence Tovaryšstva Ježíšova v Brně,
 Knihovna kláštera benediktinů v Broumově,
 Knihovna kláštera františkánů v Dačicích,
 Knihovna kláštera minoritů v Jihlavě (nyní klášter minoritů v Brně),
 Knihovna litoměřického biskupství,
 Knihovna kláštera františkánů v Moravské Třebové,
 Knihovna kláštera Obořiště,
 Knihovna kláštera dominikánů v Olomouci,
 Knihovna kláštera Pohled,
 Knihovna kláštera Svatá Hora,
 Knihovna koleje redemptoristů ve Svitavách,
 Knihovna dominikánů v Uherském Brodě,
 Knihovna kláštera dominikánů ve Znojmě,
 Knihovna kláštera premonstrátů na Želivě,
 Knihovna kulturní národní památky Klášter Plasy,
 Knihovna hradu Bítov,
 Knihovna hradu Perštejn,
 Knihovna hradu Rožemberk,
 Knihovna hradu Šternberk,
 Knihovna zámku Bechyně,
 Knihovna zámku Bučovice,
 Knihovna zámku Březnice,
 Knihovna zámku Častolovice,
 Knihovna zámku Hořovice,
 Knihovna zámku Hrádek u Nechanic,
 Knihovna zámku Jevišovice,
 Knihovna zámku Jindřichův Hradec,
 Knihovna zámku Kačina u Kutné Hory,
 Knihovna zámku Libochovice,
 Knihovna zámku Lysá nad Labem,
 Knihovna zámku Krásný dvůr,
 Knihovna zámku Lnáře,
 Knihovna zámku Milotice,
 Knihovna zámku Náchod,

---

⁴ Knihovna není uspořádána, v roce 2001 byla veřejnosti nepřístupná.

Knihovna zámku Nové Město nad Metují,
 Knihovna zámku Strakonice,
 Knihovna zámku Vranov nad Dyjí,
 Knihovna zámku Zákupy,
 Knihovna zámku Žleby,
 Moravský zemský archiv v Brně.

Je třeba připomenout, že české země postihlo v minulých stoletích mnoho událostí, které stav knihoven a knihovnických fondů neblaze ovlivnily.

Řada dlouhodobě budovaných klášterních, městských i šlechtických knihoven byla zničena nebo poškozena v patnáctém století v době husitských válek a následných vnitřních bojů za vlády Jiřího z Poděbrad.

Během šestnáctého a na počátku sedmnáctého století došlo k rozvoji řady renesančních knihoven, zámeckých, palácových, městských i klášterních. Knihovní fondy spravované hlavně protestantskou šlechtou i četné městské knihovny však vážně utrpěly za třicetileté války. Některé zcela shořely nebo byly vydrancovány, některé byly jen „poškozeny“ při vpádu Švédů, jiné byly jako celek vyvezeny ze země.

Nastupující protireformace a renesance klášterního života příznivě zasáhla do života klášterních knihoven, které rostly a postupně se měnily v cenné barokní knihovny; sloužily řádovým bratřím i církevním školám. Barokní knihovny rovněž vznikaly na zámcích, jejich zaměření a růst byl ovlivněn zájmy a finančními možnostmi majitelů.

K dalšímu výraznému narušení knihovnických fondů došlo hlavně v sedmdesátých a osmdesátých letech osmnáctého století, kdy byly za vlády Marie Terezie a Josefa II. mnohé kláštery zrušeny. Jen některé vzácné rukopisy a tisky přešly tehdy do fondů pražské univerzitní knihovny.

Ani vývoj ve dvacátém století knihovnám příliš nepřál. Některé byly zničeny nebo poškozeny za druhé světové války, klášterní knihovny pak v padesátých letech při násilné likvidaci klášterů a konfiskaci jejich majetku; některé fondy převzala tehdejší Státní knihovna (dnes Národní knihovna), knihy byly včleněny do fondů univerzitních nebo státních vědeckých knihoven, jiné byly určeny do rezervních fondů, některé byly postupně předávány antikvariátům.

V devadesátých letech bylo na základě restitucí zahájeno navrácení fondů obnoveným klášterům i zámeckým knihovnám; nastal další velký pohyb knih a rukopisů.⁵

Lze jen spekulovat, kolik rukopisů a tisků Eukleidových *Základů* by se zachovalo, kdyby byl politický vývoj v naší zemi klidnější.

⁵ Podrobnější informace o vývoji českých knihoven lze najít v knížce J. Cejpek, I. Hlaváček, P. Kneidl: *Dějiny knihoven a knihovnictví v českých zemích a vybrané kapitoly z obecných dějin*, Univerzita Karlova, Vydavatelství Karolinum, Praha, 1996, 192 stran.